

Hlavátka podunajská

HUCHO HUCHO L.

SÚBOR REFERÁTOV

1976

VYDAL ÚV SLOVENSKEHO RYBÁRSKEHO ZVÄZU V ŽILINE
VO VYDAVATELSTVE PRÍRODA V BRATISLAVE

O HLAVÁTKACH (ROD HUCHO GÜNTHER, 1866)

Karol Hensel

Katedra systematickej a ekologickej zoológie PFUK,
Bratislava

Hlavátky /rod Hucho/ sú obyvateľmi Eurázie. Sú to napospol dravé a veľké sladkovodné, výnimočneorské anadrómne ryby /H. perryi/. Známe sú štyri druhy:

Hucho hucho /Linnaeus, 1758/ je endemitom riek dunajského povodia. Hucho taimen /Pallas, 1773/ sa vyskytuje od horného toku Pečory a Volgy cez celú Sibír až po povodie Jany a Amura. Je typickou riečnou rybou, žije však aj v jazerách, napríklad v jazere Zajsan a Teleckoje, v Norilských a Darchadských jazerách, v jazere Bajkal a Toko. Hucho ishikawai Mori, 1928. je endemitom horného toku rieky Jalu /Kórea/, Hucho perryi /Brevoort, 1856/ žije v Japonskom mori /na juh po Vladivostok a mys Rokko, na sever zasahuje až do Tatarského prielivu/, odkiaľ vystupuje na neresenie do riek stekajúcich z pohoria Sichote Aliň a do riek a jazier ostrovov Honšú, Hokkaidó a Sachalin. Okrem toho žije aj v priľahlej časti Tichého oceánu a Ochotského mora /na juh asi po úroveň mesta Morioka na ostrove Honšú, na sever približne po Nyjský záliv na Sachaline/, odkiaľ vychádza na neresenie do riek a jazier ostrovov Honšú, Hokkaidó, južných Kurilských ostrovov a Sachalinu /obr. 1/.*

Vladykov /1963/ a Šapošnikovová /1968/ poukazujú na blízku príbuznosť druhov Hucho hucho a Hucho taimen, vyslovili presvedčenie, že sú to iba dve subspecies toho istého druhu. Je zrejmé, že kedysi hlavátka obývala súvislé územie od povodia Čierneho mora až po Tichý oceán. Neskôr vyhynula v priestore od Dnestra po Don. Staršieho dáta je izolácia Hucho perryi. Tento druh sa od predchádzajúcich dvoch líši natoľko, že ho Vlady-

* Kimura opísal v roku 1934 ďalší druh hlavátky - Hucho bleekeri z Jang c'-tiangu. Podľa Berga /1948/ však tento druh nielenže nepatrí do rodu Hucho, ale - súdiac podľa opisu a vyobrazenia - ani do rodu Salmo.

kov /1963/ a Šapošnikovová /1968/ zaradili do osobitného podrodu Parahucho. Do tohto podrodu zrejme patrí aj doteraz málo preskúmaný druh Hucho ishikawai. Vladykov /l.c./ však o ňom tvrdí - poukazujúc na jeho veľkú podobnosť s Hucho perryi, že si zadelenie do osobitného druhu nezasluguje.

Hlavátky mimoriadne vysoko hodnotia športoví rybári. Dosahujú pomerne značné rozmery: Hucho hucho dorastá výnimočne až do dĺžky 150 cm a hmotnosti 50 kg /obyčajne však do 10 kg/. Hucho taimen dorastá do dĺžky vyše 150 cm a váži až do 80 kg, zvyčajne však iba do dĺžky 100 cm a hmotnosti 10 kg. Hucho perryi zriedka dorastá vyše dvoch metrov, obyčajne len do 150 cm a 40 kg hmotnosti. Hucho ishikawai je známy do veľkosti 1 m. Všetky druhy hlavátok rastú pomerne dobre a rýchlo. Rastom sa Hucho hucho a Hucho taimen vlastne nelíšia. V porovnaní s nimi je rast Hucho perryi pomalší /pozri tab. 1, 2, 3 a obr. 2/.

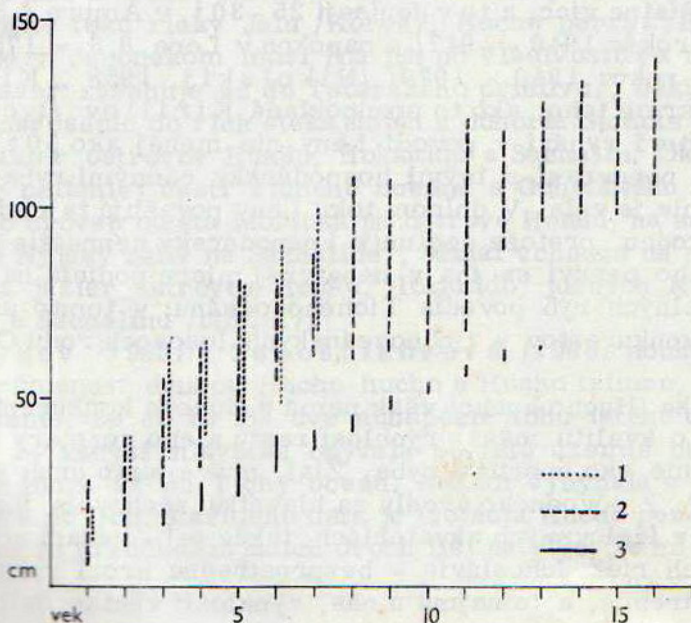
Pre veľmi chutné a kvalitné mäso, ako aj veľké rozmery sú hlavátky hospodársky cennými rybami. Platí to najmä o tajmeňovi /Hucho taimen/, lebo hoc aj nie je špeciálnym objektom hospodárskej ťažby, predsa ho ročne vylovia v sibírskych riekach pomerne značné množstvo. Zatiaľ čo ho vylovia v Oleňoku 1,8 - 3 t, v Bajkale 5 - 6 t a v Jene do 8,5 t, v riekach bohatých na prítoky je to podstatne viac, a to v Jeniseji 25 - 30 t, v Amure 4,5 - 107,3 t /údaje z rokov 1940 - 1947/ a napokon v Lene 8,6 - 175 t ročne /údaje z rokov 1940 - 1970/ /Nikoľskij, 1958, Kirillov, 1972/. Okrem toho, ako to predpokladá Kirillov /l.c./, vylovia športoví rybári v povodí Leny nie menej ako 50 t tajmeňov ročne. V porovnaní s inými hospodársky cennými rybami Sibíre to však nie je veľa. V dolnom toku Leny považujú tajmeňa dokonca za škodcu, pretože decimuje hospodársky cennejšie druhy sihov. Hucho perryi sa iba v nepatrnej miere podieľa na úlovkoch priemyselných rýb povodia Tichého oceánu; v tomto smere má silných konkurentov v tichooceánskych lososoch rodu Oncorhynchus.

Hlavátka /Hucho hucho/ však nemá v Európe konkurenta ani pokiaľ ide o kvalitu mäsa, rýchlosť rastu alebo rozmery a už vonkoncom nie ako športová ryba. Žiaľ, práve tento druh je dnes už ohrozený. Z pôvodného areálu sa hlavátka zachovala iba ostrovočekovite v izolovaných akvatóriách, takže jej - hádam s výnimkou niektorých riek Juhoslávie - bezprostredne hrozí vyhynutie. Je preto potrebné, a to najmä u nás, vynaložiť všetko úsilie na jej záchranu.

Obr. 1. Geografické rozšírenie zástupcov rodu *Hucho*:

1 - *Hucho hucho* /Linnaeus, 1758/, 2 - *Hucho taimen* /Pallas, 1773/,
3 - *Hucho perryi* /Brevoort, 1856/, 4 - *Hucho ishikawai* Mori, 1928

Obr. 2. Grafické znázornenie údajov jednotlivých autorov o dĺžkach tela
hlavátok v rozličných povodiach v jednotlivých rokoch života:

1 - *Hucho hucho* /Linnaeus, 1758/, 2 - *Hucho taimen* /Pallas, 1773/,
3 - *Hucho perryi* /Brevoort, 1856/

Dĺžka tela hlavátok /Hucho hucho/ v mm v rozličných povodiach v jednotlivých rokoch života

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	20
ČEREMOŠ 1/	350	450	530	600	670	740	790									
SÁVA 2/	-	-	470	600	730	800	810	840	960	1050						
DRÁVA 3/	150- -200	300- -400	450- -550	600- -650	700- -750	750- -850	800- -950	830- -1000	860- -1020	900- -1050	1000- -1100	1020- -1120	1030- -1130	1060- -1180	1200- -1250	1250- -1300
VÁH 4/	128	313	406	479	546											
TURIEC 4/	114	280														
ORAVA 4/	135	313	445	528	602	657	686									
DUNAJ 5/	236	352	512	556												
DUNAJ AURACH TRAISEN TRAUN PELACH																
6/	210	320	450	600	760	880	960	1010	1050	1090	1130	1170	1200	1270	1400	
KLČAVA 7/	136	282	354	406	444	486										

1/ Kulmatycki, 1931, 1935; 2/ Munda, 1925; 3/ Krauss, 1933; 4/ Kirka, 1963; 5/ Kol., 1968; 6/ Haempel, 1901; 7/ Holčík, 1970.

/Iba údaje podľa 4/, 7/ a 5/ sú spätne vyrátané priemerné hodnoty, údaje podľa 1/, 2/ a 6/ sa získali interpoláciou z rastových kriviek/

Tabuľka 2

Dĺžka tela tajmeňov /Hucho taimen/ v mm v rozličných povodiach v jednotlivých rokoch života

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	24	25	27	29
AMUR 1/	103	208	315	414	523	632	725	825	932	1035	1136	1202	1280											
AMUR 2/	-	-	-	-	-720- -810	-	-	960	970- -1080	1070	-	1050	-	-	1230	1340								
JANA 3/	132	217	305	327	432	602	679	855																
ALDAN 4/	-	268	325	384																				
VILJUIJ horný tok 3/	80	170	280	410	520	630	720	830	850	1000	1100	-	1230											
VILJUIJ dolný tok 3/	110	190	270	360	450	550	620	750	820	860	890	900	1010											
LENA 5/	214	339	335	-	555																			
LENA 6/	-	240	360	479	561	657	727	818	918	1002	1092	1158	1221	1274	1334	1404								
LENA KRENGA VITIM 7/	270	310	390	458	478	550	746	-	-	940	875	-	-	-	-	1040	-	-	-	-	1270			
OLEŇĚK 3/	261	-	447	460	790	790	880	1085	1053	-	1235													
jazero KULINDA 8/	-	-	-	-	553	616	-	-	-	-	-	-	-	-	990	-	1020							
jazero FROLCHA 8/	-	-	-	-	-	-	-	612	620	638	684													
FROLCHA 7/	-	301	373	512	515	585	808	932	975	-	-	1040	1070	1180	-	-	-	-	-	-	1260	1343	1370	1420
jazero BAIKAL 7/	282	328	371	444	483	570	650																	
ANGARA 7/	-	-	550	550	640	703	769	813	885	897	917	1020	1130	1100	1010	-	-	-	-	-	1300			
SÜSCHID 9/	122	259	369	451	525	609	681	806	880															
JENISEJ 10/	-	-	-	-	-	620	660	700	770	800	880	960	970	990	-	1080	-	1820	1090	1060				
JENISEJ ♂ 2/	-	-	460	630	643	720	-	-	980	1030	1170													
			510	573	623	670	810	-	1060	-														
LOZ'VA 11/	100- -248	338- -342	342- -382	390- -502	510- -572	580- -650	625- -720	725- -820	830- -880	840- -860	870- -877													
VŠERA 12/	-	397	439	553	594	660	706	995	895															

1/ Nikoľskij, 1958; 2/ Pravdin, 1949; 3/ Kirillov, 1972; 4/ Kirillov, 1964; 5/ Borisov, 1928;
6/ Piranikov, 1965; 7/ Mišarin a Šutlo, 1971; 8/ Muchamediarov a Askaev /ex. Misa-
rin a Šutlo, 1971/; 9/ Chitravadvela, 1972; 10/ Podlesnyj, 1958; 11/ Revnivych, 1939;
12/ Bukirev, 1967.
/Na údaje podľa 1/ a 9/ sú spätné vypočítané priemerné hodnoty/.

Dĺžka tela Hucho perryi v mm z ostrovov Hokkaidó a Sachalin v jednotlivých rokoch života

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
SACHALIN 1/ Boľšoje a Maloje	75	128	174	225	268	315	370	420	471				
Čibisanskoje jaz.	61	129	196										
1961	73	140	204	257	303	355	400	436	474	514	563	601	637
SACHALIN 1/ jaz. Boľšoj a Malj Vavaj	75	131	191	239	295	332	375	440	480				
1960	61	117	167	219	263	309	371	445					
SACHALIN 1/ jaz. Vyselkovoje	71	116	174	238	271	334	381	447	499				
SACHALIN 1/ jaz. Dosengava	67	113	169	206	243	316	369	430					
SACHALIN 1/ jaz. Ochotskoje	64	124	168	230	269	330	420						
SACHALIN 1/ jaz. Ainskoje	74	143	204	255	304	355	403	460	500	542	584	624	
HOKKAIDÓ 2/	83	116	174	272	320	400							

1/ Zavgorodnaja a kol., 1964; 2/ Yamashiro, 1965. /Vo všetkých prípadoch ide o priemerné hodnoty získané spätným prepočtom/

LITERATÚRA

- Kol.: Opis dokladového exemplára hlavátky Hucho hucho Linnaeus, 1758 z nížinej zóny československého úseku Dunaja. Ac. Rer. Nat. Mus. Nat. Slov., Bratislava, 14, č. 2, s. 91-94.
- Berg, L.S.: Ryby presnych vod SSSR i sopredeľnych stran. I. Izd. AN SSSR, Moskva-Leningrad, 1948.
- *Borisov P.G.: Ryby reki Leny. Trudy Jakutsk. kom. AN SSSR, 9, 1928, s. i-ii+1-181.
- Bukirev, A.I.: Kamskij losos - Hucho taimen /Pallas/. Izv. GOSNIORCH, 62, 1967 s. 39-56.
- Chitravadivelu, K.: Growth of Hucho taimen /Pallas, 1773/ in the upper Yenisei river of Mongolia. Věstník čs. spol. zool., 36, 1972, č. 3, s. 172-178.
- Haempel, O.: Über das Wachstum des Huchens /Salmo hucho L. /. Ein Beitrag zur Alterbestimmung der Teleostier. Internat. Rev. ges. Hydrobiol. Hydrograph., 3, 1910, s. 136-154.
- Holčík, J.: The Klíčava reservoir /an ichthyological study/. Biologické práce SAV, č. 15, 1970, s. 5-94.
- *Kirillov, F.N.: Vidovoj sostav reki Aldana. In: Pozvonočnye životnye Jakutii. Jakutsk, 1964.
- Kirillov, F.N.: Ryby Jakutii. Moskva, Izd. Nauka, 1972
- Kirka, A.: Ein Beitrag zum Alter und Wachstum des Huchen /Hucho hucho Linnaeus, 1758/ aus dem Gewässer des Flusses Váh. Věstník čs. spol. zool., 27, 1963, č. 3, s. 202-208.
- *Krauss, H.: Der Drauhuchen, seine Lebensweise, Wanderung und die zu seinem Schutz notwendigen Massnahmen. Österr. Fisch.-Ztg., 30, 1933, č. 1-3, 5, s. 2-4, 11-12, 17-19, 34-35.
- Kulmatsicki, W.J.: Über das Vorkommen und die Biologie des Huchen im Czeremosz-Fluss. Verh. Internat. Ver. theoret. angew. Limnol., 5, 1931, s. 354-396.
- Kulmatsicki, W.J.: Das Vergleichen des Wachstumtempos von Hucho hucho L. in den Gewässern Jugoslawiens und Polens. Verh. Internat. Ver. theoret. angew. Limnol., 7, 1935, s. 308-312.
- Mišarin, K.I. - Šutilo, N.V.: Tajmeň, ego morfologija, biologija i promysel. Izv. Biol.-geogr. NII pri Irkutsk. un-te, 25, 1971, s. 58-105.
- Munda, A.: Nekaj statističnih podatkov o sulčji lovi v Savi in Ljubljani. Lovac, 12, 1925, s. 1-8.
- Nikoľskij, G.V.: Ryby bassejna Amura. Izd. AN SSSR, Moskva, 1956.
- *Pirožnikov, P.L.: Materialy po biologii promyslovych ryb reki Leny. Izv. VNIORCH, 1955.
- Podlesnyj, A.V.: Ryby Jeniseja, uslovija ich obitanija i ispol'zovanija. Izv. VNIORCH, 44, 1958, s. 97-178.
- Pravdin, I.F.: Tajmeň - Hucho taimen /Pallas/. In: Promyslovye ryby SSSR.

- Piščepromizdat, 1949, pp. 205-207.
- *Revnivych, A.I.: O pitanii tajmeňa /Hucho taimen/Pallas/ v reke Loz've. Trudy Ural'sk. otd. VNIORCH, 1, 1939.
- Šapošnikova, G. CH.: 1968. Sravnitel'no-morfologičeskoje izučenie tajmenej i lenka. Vopr. ichtiologii 8, 1968, č. 3, s. 440-464.
- Vladykov, V.D.: A review of Salmonid genera and their broad geographical distribution. Trans. Roy. Soc. Canada, 1, 1963, s. 459-504.
- *Yamashiro, S.: Age and growth of the ito /Hucho perryi/ in northeastern Hokkaido. Bull. Jap. Soc. Sci. Fish., 31, 1965, č. 1, s. 1-7.
- Zavgorodnaja, N.G., - Ključareva, O.A. - Svetovidova, A.A.: Rost i pitanie sachalinskogo tajmenja Hucho perryi/Brevoorth/ v ozerach Južnogo Sa-chalina. Vopr. ichtiologii, 4, 1964, č. 3, s. 521-533.

*označené práce nepoznám v origináli

О ТАЙМЕНЯХ /РОД HUCHO GÜNTHER, 1866/

Резюме

В работе приводятся данные о географическом распространении, систематике, размерах, возрасте, росте и экономическом значении видов рода Hucho: Hucho hucho /Linnaeus, 1758/, Hucho taimen /Pallas, 1773/, Hucho perryi /Brevoort, 1856/ и Hucho ishikawai Mori, 1928.

ON THE HUCHEN /GENUS HUCHO GÜNTHER, 1866/

Summary

The present paper gives a survey on the geographical distribution, systematics, size, age, growth and economic importance of the representatives of the genus Hucho, viz. Hucho hucho /Linnaeus, 1758/, Hucho taimen /Pallas, 1773/, Hucho perryi /Brevoorth, 1856/ and Hucho ishikawai Mori, 1928.